

УДК 378:373.2.091.313[.091.12.011.3-051]:005.336.5

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Козак Л.В.

Педагогічний інститут, Київський університет імені Бориса Грінченка

Досліджено питання, пов'язані з процесом підготовки майбутніх педагогів дошкільної освіти до організації проектної діяльності в закладах дошкільної освіти. Розкрито зміст навчальної дисципліни «Проектна діяльність у навчальних закладах»; визначено умови ефективного застосування проектного навчання у підготовці майбутніх педагогів; представлено форми та методи навчання, що забезпечують підготовку майбутнього педагога до організації проектної діяльності; доведено необхідність означеної підготовки.

Ключові слова: педагог дошкільної освіти, проект, проектна діяльність, проектна діяльність педагога, проектна діяльність дошкільника.

Постановка проблеми. Метою дошкільної освіти є забезпечення цілісного розвитку дитини, її фізичних, інтелектуальних і творчих здібностей шляхом виховання, навчання, соціалізації та формування необхідних життєвих навичок [3]. Усвідомлення цих пріоритетів в освіті потребує вмінь педагога організувати такий формат життєзабезпечення у закладі дошкільної освіти, в якому дитину сприймають як головний суб'єкт розвитку в освітньому процесі.

Цілісний підхід до розвитку дитини дає змогу прогнозувати педагогічні зусилля як єдиний неперервний процес становлення потенційних сил особистості на різних вікових етапах [7]. У зв'язку з цим постає питання про вибір нових форм організації педагогічного процесу в закладах дошкільної освіти, за яких педагог може реалізувати цілі особистісного рівня розвитку дитини. Особливо актуальним стає пошук форм спільної діяльності дорослих (педагогів, батьків) і дітей. Однією з таких привабливих і результативних форм спільної діяльності дітей дошкільного віку і дорослих є проектна діяльність.

Проектна діяльність – це створення вихователем таких умов, які дозволяють дітям самостійно або спільно з дорослим відкривати новий практичний досвід, здобувати його експериментальним, пошуковим шляхом, аналізувати його і перетворювати. Проектна діяльність охоплює різні сторони розвитку дошкільників, починаючи з молодшого віку. Організація проектної діяльності дітей дозволяє здійснювати педагогу інтеграцію практично всіх освітніх ліній, оскільки передбачає взаємодію дітей один з одним і вихователем, їх активне співробітництво і творчість, пізнання і працю [1]. Інтеграція є одним з провідних принципів реалізації змісту освітніх програм дошкільної освіти, що дозволяє повніше врахувати інтереси, бажання, потреби, можливості і задатки кожного вихованця задля своєчасного цілісного розвитку дитячої особистості. Саме тому особливої уваги набуває підготовка майбутніх педагогів дошкільної освіти до організації проектної діяльності дітей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Вивчення психолого-педагогічної літератури свідчить, що у сфері освіти досліджуються такі аспекти проектної діяльності: становлення методу проектів (Д. Дьюї, У. Кілпатрик, Е. Коллінгс, Е. Паркхерст, С. Френе, С.Т. Шацький); законномірності педагогічного проектування (В.П. Беспалко, І.Н. Бухтіярова, В.В. Гузеєв, Т.Ф. Левін, О.С. Полат); теоретичні й концептуальні положення проектної технології в педагогіці (Н.В. Борисова, Т.В. Качеровська, О.Е. Коваленко, О.М. Пехота, Г.М. Романова та інші); технологія психолого-педагогічного проектування взаємодії дорослого і дитини (Т.О. Піроженко), організація проектної діяльності дошкільників (М.Є. Веракса, Н.В. Гавриш, В.А. Деркунська, Л.А. Швайка); проектні технології в закладах дошкільної освіти (Ю.Д. Буракова, О.О. Євдокімова, Г.Ю. Кравченко, Н.Ф. Кугуєнко).

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Водночас розв'язання проблеми підготовки майбутніх педагогів дошкільної освіти до організації проектної діяльності у закладах дошкільної освіти на етапі їх магістерської підготовки залишається актуальним.

Мета статті полягає у розкритті основних шляхів підготовки майбутніх педагогів дошкільної освіти до організації проектної діяльності у закладах дошкільної освіти та обґрунтування можливостей курсу «Проектна діяльність у навчальних закладах» у цьому процесі.

Виклад основного матеріалу. Проектна діяльність розглядається як конструктивна і продуктивна діяльність особистості, спрямована на розв'язання життєво значущої проблеми, досягнення кінцевого результату в процесі цілепокладання, планування і здійснення проекту. Проектна діяльність належить до унікальних способів людської практики, пов'язаної із передбаченням майбутнього, створенням його ідеального образу, здійсненням та оцінкою наслідків реалізації задумів. Проектування виступає як творча, інноваційна діяльність, оскільки завжди спрямована на створення об'єктивно і суб'єктивно нового продукту [2].

Проектна діяльність – це форма навчально-пізнавальної активності, що полягає в мотиваційному досягненні свідомо поставленої мети по створенню творчого проекту, забезпечує єдність і наступність різних сторін процесу навчання, є засобом розвитку особистості суб'єкта навчання. Проектна діяльність є також інтегративним видом діяльності, який синтезує елементи інших видів діяльності: навчальної, пізнавальної, ігрової тощо [6].

Стосовно проектної діяльності дошкільника, то це різноманітні, засновані на поточних і перспективних інтересах дитини види самостійної діяльності, поведінки і досвіду. Проектна діяльність заснована, з одного боку, на взаємодії з дорослими, а з іншого – на основі постійного розширення самостійних дій дитини (власні проби, пошук, вибір, маніпулювання предметами і діями, конструювання, фантазування, спостереження-вивчення-дослідження). У проектній діяльності дитина відчуває себе суб'єктом, оскільки отримує можливість бути самостійним, ініціативним, активним діячем, який відповідальний за досвід своєї діяльності, свої вчинки [1].

Сутність проектної діяльності в закладах дошкільної освіти полягає в активізації і підтримці інтересу дітей до позначених в даній діяльності різноманітних проблем. В основі проектної діяльності лежить розвиток пізнавальних інтересів дітей, вміння самостійно застосовувати отримані уявлення в типових ситуаціях, орієнтуватися в інформаційному просторі, заповнювати відсутні знання і набувати вміння, розвиток критичного мислення.

Керівництво проектною діяльністю веде до зміни позиції педагога. З транслятора готових знань він перетворюється в організатора пізнавальної діяльності своїх вихованців і допомагає дитині у пошуку вирішення поставленої або виявленої нею проблеми. Педагог допомагає дітям самостійно знайти рішення, «відкрити» нове знання і привласнити його на рівні досвіду. В ході виконання проекту діти вчатьса самостійно шукати інформацію, робити висновки, підбирати способи викладу знайденого матеріалу для однолітків, молодших дітей [там само].

Як зазначає Л.А. Швайко, специфіка проектної діяльності потребує від вихователя певних знань і вмінь, зокрема: знання форм і методів здійснення; володіння системою розвинених компетентностей у галузі технології моделювання, конструювання та реалізації педагогічного процесу на основі особливостей розвитку дітей; зміни традиційної технології взаємодії з ними.

Аспекти, що необхідно враховувати педагогові, проводячи роботу над проектом, полягають у діагностиці та плануванні освітньо-виховної роботи на засадах проектного підходу, стимулюванні навчальних дій дитини на основі пізнавальних інтересів та життєвих

потреб, контролі і корекції здобутих дитиною знань, умінь та навичок, аналізі освітніх результатів [5, с. 42-43].

Під час організації проектної діяльності передбачається наявність у педагога як суб'єкта означеної діяльності комплексу спеціальних проектних здібностей. Вони виявляються в умінні: ефективно здійснювати проектну діяльність і навчати цьому дітей; активізувати їхню пізнавальну діяльність шляхом постановки навчально-виховних проблем; організовувати проектну діяльність різного рівня самостійності відповідно до індивідуальності та вікових особливостей кожної дитини [там само].

Актуальність підготовки майбутнього педагога дошкільної освіти до проектної діяльності зумовлена її основними завданнями, які полягають у тому, щоб навчити педагога самостійно здобувати знання та застосовувати їх для розв'язання нових пізнавальних і практичних завдань; сприяти розвитку комунікативних здібностей; розширити коло спілкування; прищепити уміння користуватися дослідницькими прийомами: збирати та аналізувати інформацію, висувати гіпотези, робити висновки.

Підготовку майбутніх педагогів дошкільної освіти до організації проектної діяльності доцільно здійснювати за двома напрямками: 1) включення проектування у процес вивчення різних фахових дисциплін, передбачених навчальним планом; 2) введення у навчальний план підготовки педагогів дисципліни з основ проектної діяльності.

При цьому важливо, щоб майбутній педагог навчився не лише проектувати, а й здійснювати організацію проектної діяльності дітей у закладах дошкільної освіти. З огляду на викладене, важливим є узагальнення досвіду впровадження у підготовку педагогів дошкільної освіти навчальної дисципліни «Проектна діяльність у навчальних закладах» [8].

Мета навчальної дисципліни полягає у набутті магістрантами компетентності в організації проектної діяльності дітей у закладах дошкільної освіти, в оволодінні навичками практичної діяльності щодо управління проектною діяльністю дітей дошкільного віку.

Відповідно до мети визначено такі завдання дисципліни: формування фахової компетентності як необхідної умови надання якісних освітніх послуг; теоретична і практична готовність майбутніх педагогів до організації проектної діяльності у закладах дошкільної освіти; підготовка майбутніх педагогів до створення проблемних ситуацій та запитань як основи проектної діяльності; підготовка до управління дослідно-творчою діяльністю дошкільників; оволодіння майбутніми педагогами способами презентації та оцінювання результатів проектної діяльності дітей; розвиток ціннісного ставлення до творчої діяльності дітей; підвищення освітнього і фахового рівня, особистісне

самовдосконалення; бажання отримати сучасні знання в галузі проблемного навчання.

У процесі вивчення дисципліни важливо зосередити увагу на засвоєнні педагогами знань про: теоретичні засади проблемного навчання, історію виникнення методу проектів; особливості впровадження проектної діяльності в освітній процес закладу дошкільної освіти; класифікацію проектів; алгоритм роботи над проектом; методику організації проектної діяльності; форми та методи роботи з дітьми на різних етапах проекту.

На основі цих знань у майбутніх педагогів повинні бути сформовані уміння та здатності: визначати актуальність, мету та відповідні завдання проекту; складати алгоритм роботи над проектом; обирати доцільний зміст та обсяг проектної діяльності в закладі дошкільної освіти; застосовувати традиційні та інноваційні методи проектування; складати методичні розробки, в змісті яких реалізуються завдання проекту; здійснювати різноманітні форми просвітницької роботи серед педагогів закладу дошкільної освіти та батьків вихованців щодо створення проектів; творчо застосовувати перспективний педагогічний досвід у власній професійній діяльності.

Програма навчальної дисципліни «Проектна діяльність у навчальних закладах» складається з чотирьох взаємопов'язаних змістових модулів. Змістовий модуль I – «Проектування як метод проблемного навчання в освітньому процесі ЗДО»; змістовий модуль II – «Проект як засіб організації пізнавально-творчої діяльності дітей»; змістовий модуль III – «Методика організації проектної діяльності дітей у ЗДО»; змістовий модуль IV – «Організація діяльності дітей на різних етапах проекту».

Зміст першого модуля спрямований на збагачення уявлень педагогів про сутність, функції, ознаки та основні елементи проблемного навчання; історію зародження методу проектів; виникнення проектування як технології; вимоги до організації проектного навчання; типи проектів; етапи проектної діяльності.

У другому модулі програми розглядаються підходи до класифікації проектів у закладах дошкільної освіти; структура проекту; етапи роботи над проектом; роль вихователя у проектній діяльності дітей. Важливим питанням є організація спільної діяльності вихователя і дитини у проектній діяльності, зокрема: позиція педагога-фасилітатора; рівні педагогічної взаємодії; суб'єкт-суб'єктна взаємодія; рефлексивне управління; опосередкований контроль.

Зміст третього модуля програми присвячено методиці організації проектної діяльності дітей. Значна увага надається вивченню методики організації макропроектів у закладах дошкільної освіти. Майбутні педагоги знайомляться з поняттям макропроекту, його видами, структу-

рою, тривалістю, етапами роботи над проектом, організацією пізнавально-творчої діяльності дітей. Важливою темою модуля є підготовка та проведення проектних занять у різних вікових групах. Пропонуються для розгляду такі питання як структура проектного заняття, мікропроекти для різних вікових груп, поетапне залучення до проектної діяльності, колективні ігрові мікропроекти у молодшій групі, групові мікропроекти у середній групі.

Четвертий модуль програми висвітлює організацію діяльності дітей на різних етапах проекту. При вивченні модуля розглядалися такі питання: форми та методи роботи на різних етапах проекту, управління діяльністю дітей на кожному етапі проекту, форми презентації результатів проектної діяльності дітей, спільна робота з батьками, сімейні проекти.

До організаційних форм, що забезпечують підготовку майбутніх педагогів дошкільної освіти до проектної діяльності, віднесено проблемні лекції, семінари-проекти, ділові ігри, самостійну роботу, що містить елементи проблемного пошуку та педагогічного проектування, консультації.

Методика організації занять з навчальної дисципліни була побудована таким чином, щоб у процесі виконання проекту стимулювалася зацікавленість майбутніх педагогів, формувалися комунікативні, організаторські та творчі здібності. Необхідно було, щоб магістранти, проходячи всі етапи проектної діяльності, отримували чіткі уявлення про послідовність створення проектів і правила їх виконання. Також слід зазначити, що майбутні педагоги мали можливість самостійно вибрати тему проекту за інтересами, виходячи зі своїх власних уявлень про необхідність вирішення тієї чи іншої проблеми.

Нами було визначено етапи виконання проекту та зміст діяльності магістрантів і викладача на кожному етапі його виконання [4].

Підготовчий етап – введення у проект, визначення теми й цілей проекту, формування груп учасників, розподіл завдань між членами групи, визначення джерел інформації, способів збору й аналізу інформації, форм представлення проміжних результатів та кінцевого продукту проектної діяльності, критеріїв оцінки результатів. Магістранти виробляють план дій. Викладач розкриває магістрантам перспективи дослідження, мотивує, консультує, коректує, пропонує ідеї, допомагає прогнозувати результат.

Дослідницький етап – збір інформації, вирішення поставлених навчальних завдань; обробка й аналіз інформації, обмін нею, що дає можливість ознайомитися з роботою кожного магістранта. Викладач спостерігає, консультує.

Технологічний етап – розроблення технології створення навчально-методичного продукту; виконання операцій, передбачених

технологією; створення кінцевого продукту проектної діяльності; формулювання висновків. Викладач опосередковано спрямовує роботу, допомагає (якщо є потреба).

Завершальний етап – подання результатів викладачеві та експертам; коригування діяльності (перевірка відповідності отриманих результатів задуму); підготовка до презентації кінцевого продукту (вибір форми та змісту презентації, доцільних засобів наочності); презентація проекту, його захист; оцінювання виконання проекту всіма учасниками; індивідуальна та групова рефлексія. Викладач допомагає організувати презентацію отриманих результатів, обговорює можливі способи їхнього практичного впровадження.

Таким чином, в основу навчальних занять покладено принцип послідовності. Кожне заняття логічно витікає з попереднього і є, в змістовному плані, основою для наступного. Обрана послідовність лекційних, семінарських та практичних занять обумовлена внутрішньою логікою подання завдань, які мають забезпечити системність та цілісність в опануванні майбутніми педагогами теоретичними знаннями та практичними навичками й уміннями організації проектної діяльності в дошкільних закладах через активну участь у групових дискусіях, моделюванні ситуацій, виконанні проектних завдань, проведенні ділових ігор тощо.

Впровадження проектного навчання у підготовку майбутніх педагогів дозволяє повніше розвинути у них професійні потреби й інтереси, допомагає ознайомити зі специфікою педагогічної діяльності, викликає інтерес і потребу в засвоєнні фахових дисциплін, розробці та застосуванні нових методів, прийомів, засобів навчання і виховання дошкільнят.

Створюючи навчальний проект, майбутні педагоги мають змогу узагальнити, закріпити та практично застосувати теоретичні знання з психолого-педагогічних дисциплін та фахових методик, удосконалити навички самостійної дослідницької діяльності, набути досвіду творчого розв'язання навчально-виховних завдань у закладах дошкільної освіти. Основне завдання проекту – максимально наблизити організацію освітнього процесу до реальних умов праці майбутніх педагогів, забезпечити його ефективність.

Застосовувати отримані знання і відпрацьовувати навички проектної діяльності майбутні педагоги мали змогу у процесі педагогічної практики в закладах дошкільної освіти. Для формування проектних умінь магістрантів була створена система реалізації студентських проектів у спільній творчості з дітьми. У процесі дослідження доведено ефективність створення таких навчально-тематичних проектів: «Пальчикова країна», «Вулиця, де я живу», «Моя Україна – моя Батьківщина», «Подорож країною економіки», «Вода та її властивості», «Таємниця снігу», «Чи справді дерево живе?», «Чудо-городик», «Рослини-лікарі поряд з нами», «Казковий дивограй» та інші.

Оцінювання проектів здійснювалося за такими критеріями: аргументованість вибору теми, обґрунтування потреби, практична спрямованість і значущість виконаної роботи; об'єм і повнота розробок, виконання етапів проектування, самостійність, закінченість, аргументованість запропонованих рішень, підходів, оригінальність теми, оригінальність матеріального втілення і представлення проекту; якість оформлення проекту тощо. Оцінювалася також доповідь, уміння вести коректну дискусію, відстоювати свою точку зору, ділові і вольові якості доповідача (відповідальне ставлення, прагнення до досягнення високих результатів, працьовитість, доброзичливість, контактність) [4].

Проведене дослідження дозволяє констатувати, що для ефективного застосування проектного навчання у підготовці майбутніх педагогів дошкільної освіти слід дотримуватися наступних педагогічних умов: 1) значущість в дослідницькому і творчому плані проблеми та її усвідомлення учасниками освітнього процесу; 2) професійна спрямованість та реальність виконання запропонованих завдань; 3) структуризація змістової частини проекту; 4) самостійність магістрантів у виконанні проектів; 5) використання дослідницьких методів; 6) суб'єкт-суб'єктна взаємодія учасників навчально-виховного процесу; 7) ресурсно-диференційований підхід до використання проектних методик, що передбачає урахування можливостей викладача та рівня підготовленості й індивідуальних особливостей магістрантів; 8) адекватність системи контролю за виконанням проекту відповідно до складності завдань [там само].

Висновки і пропозиції. Узагальнення досвіду впровадження навчальної дисципліни «Проектна діяльність у навчальних закладах» показало, що підготовка майбутніх педагогів дошкільної освіти до організації проектної діяльності дітей залежить від: удосконалення змісту лекційних і семінарських занять; орієнтації на особистісний і професійний досвід магістранта, його індивідуальні запити; застосування активних форм і методів навчання; розробки завдань, що сприяють розвитку творчого мислення педагога, удосконаленню дослідницьких та проектних умінь; вироблення чітких критеріїв оцінювання навчальних досягнень.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів зазначеної проблеми. Подальшого дослідження потребують умови підготовки майбутніх педагогів дошкільної освіти до педагогічного проектування в системі методичної роботи вихователя.

Список літератури:

1. Деркунская В.А. Проектная деятельность дошкольников. Учебно-методическое пособие. – М.: Центр педагогического образования, 2012. – 144 с.
2. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Г. Кремінь. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
3. Закон України «Про освіту» (2017) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
4. Козак Л.В. Застосування проектних технологій у підготовці майбутніх викладачів дошкільної педагогіки і психології / Л.В. Козак // Педагогічний процес: теорія і практика : Збірник наук. праць. – 2013. – Випуск 1. – С. 54-64.
5. Метод проектів у діяльності дошкільного закладу / [укладач Л.А. Швайка]. – Х.: Вид. група «Основа», – 2010. – 203 с.
6. Оршанський Л. Метод проектів у системі підготовки сучасного вчителя трудового навчання / Л. Оршанський // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://library.udpu.org.ua/library_files/zbirnuk_nauk_praz/2010/2010_3_15.pdf.
7. Піроженко Т.О. Особистість дошкільника: перспективи розвитку // Т.О. Піроженко. Науково-методичний посібник. Серія «Дитина замовляє розвиток». – Тернопіль: Мандрівець, 2010. – 140 с.
8. Проектна діяльність у навчальному закладі: робоча навчальна програма [для студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта освітній рівень II (магістерський)] / Л.В. Козак, О.О. Ліннік. – Київський університет імені Бориса Грінченка, 2017. – 23 с.

Козак Л.В.

Педагогический институт,
Киевский университет имени Бориса Гринченко

ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ К ОРГАНИЗАЦИИ ПРОЕКТНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Аннотация

Исследованы вопросы, связанные с процессом подготовки будущих педагогов дошкольного образования к организации проектной деятельности в учреждениях дошкольного образования. Раскрыто содержание учебной дисциплины «Проектная деятельность в учебных заведениях»; определены условия эффективного применения проектного обучения в подготовке будущих педагогов; представлены формы и методы обучения, обеспечивающие подготовку будущего педагога к организации проектной деятельности дошкольников; доказана необходимость указанной подготовки.

Ключевые слова: педагог дошкольного образования, проект, проектная деятельность, проектная деятельность педагога, проектная деятельность дошкольника.

Kozak L.V.

Pedagogical Institute, Borys Grinchenko Kyiv University

PREPARATION OF FUTURE TEACHERS OF PRESCHOOL EDUCATION TO ORGANIZATION OF PROJECT ACTIVITY

Summary

Questions to the process of preparing future teachers of pre-school education are researched. The content of the educational discipline "Project activities in educational institutions" is disclosed; conditions for the effective application of the project are defined; forms and methods of teaching, which will ensure the preparation of the future teacher for the organization of the project activity of preschool children, are provided; the necessity of this preparation is proved.

Keywords: teacher of preschool education, project, project activity, project activity of the teacher, project activity of the preschool child.